

ДОКТРИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЯК СИСТЕМНИЙ ФЕНОМЕН: СТРУКТУРА, ЕПІСТЕМОЛОГІЯ, ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Колпаков Валерій Костянтинович

<http://orcid.org/0000-0002-8580-3261>

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри конституційного і адміністративного права,

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

У контексті сучасної трансформації публічного права доктрина адміністративного права постає не лише як сукупність теоретичних поглядів на галузь, але й як складна, багатовимірна система, що інтегрує методологічні, концептуальні, функціональні та нормативні підходи. Її системність не зводиться до суто структурного аспекту, а охоплює філософію адміністративного регулювання, логіку взаємозв'язків між суб'єктами, цільові орієнтири публічного адміністрування та трансдисциплінарні моделі правотворення.

Це дослідження присвячено аналізу доктрини адміністративного права як системного феномена – тобто явища, що володіє внутрішньою структурованістю, адаптивністю, методологічною єдністю та здатністю до саморозвитку.

Означення доктрини як феномена[1,с.21] означає вихід за межі її вузького розуміння як простої сукупності наукових положень. У філософсько-юридичному сенсі феномен – це явище, що містить в собі не лише опис реальності, а й механізми її формування та відтворення. З огляду на зазначене, доктрина адміністративного права може бути представлена в онтологічному, епістемологічному, аксіологічному, комунікативному і метатеоретичному вимірах.

В онтологічному вимірі доктрина виступає як форма існування адміністративного права, через яку виявляється структура владного регулювання, організаційного порядку і легітимної дії тощо. У цьому вимірі вона: а) охоплює глибинні уявлення про природу взаємодії держави й особи, публічного інтересу, межі владного втручання; б) формує спосіб мислення щодо сутності публічного адміністрування; в) впливає на формування системи категорій, понять і методів пізнання адміністративно-правових явищ.

В епістемологічному вимірі доктрина виконує когнітивну функцію, зокрема виступає не лише предметом знання, але й способом їх конструювання і засобом пізнання адміністративного права. Вона не лише продукує знання, а й структурує його за допомогою категорій, концептів і понять, визначає раціональні підстави легітимації адміністративної діяльності. При цьому пізнавальні потреби врахування множинності контекстів – історичних, ціннісних, культурних, правових.

Аксіологічний вимір наповнює доктрину ціннісним змістом. У цьому вимірі фіксуються ідеали правової держави, людської гідності, ефективного врядування та легітимного впливу публічної влади. Через нього реалізується нормативне бачення публічного адміністрування, його сервісність, підзвітність, прозорість, спрямованість на захист прав і свобод людини. Ці цінності надають їй нормативного виміру, перетворюючи її з описової моделі на регулятивну матрицю.

У комунікативному вимірі доктрина є формою публічного обговорення адміністративно-правових реалій. Як комунікативний феномен, вона впроваджує концепт деліберативного врядування (від теорії комунікативної дії Юргена Габермаса) який акцентує на впровадженні практик раціонального обговорення, участі заінтересованих сторін, процедурної справедливості та комунікативної легітимності у сфері прийняття управлінських рішень. Тим самим доктрина забезпечує взаєморозуміння між наукою, законотворчістю, правозастосуванням і громадянським суспільством. Саме через комунікативний вимір доктрини артикулюються нові смисли [2, с. 34] публічного врядування, що згодом трансформуються у норми, інститути та практики. Також у цьому вимірі вона дозволяє вибудовувати горизонтальну комунікацію між науковцями, законотворцями, суддями та адміністративними практиками, формуючи цілісний адміністративно-правовий простір.

У метатеоретичному вимірі доктрина системно аналізує і моделює реальність. У цьому контексті вона є не лише своєрідним феноменом генерації знань, а й способом їх організації, інституалізації та легітимації. Саме у цьому значенні доктрину адміністративного права можна визнати складною формою існування, відображення та творення права в публічному просторі. Ці судження цілком корелюються з дослідженнями сучасних західних представників юридичної феноменології, які вважають, що у феноменологічному вимірі правова доктрина, окрім усього іншого, є формою виявлення суспільної організації, легітимації влади та упорядкування публічної поведінки. Зокрема про це свідчать дослідження А-Т. Тименецької [3, с. 5], Б. Вальденфельса [4, с. 11], М. Дойона [5, с. 3], Дж. Чаччо, А. Конделло

[6, с. 397], П. Теодору, П. Алвес, А. Бака [7, с. 17], Э. Пинто, Э. Бюссингер [8, с. 76] та інших.

Феноменальність доктрини адміністративного права проявляється також у її здатності поєднувати і водночас перевищувати інші форми юридичного мислення, такі як поняття, концепт та конструкт.

Поняття фіксує найбільш суттєві, сталі, родові та видові ознаки адміністративного права як галузі. Воно є необхідною логіко-дедуктивною формою юридичного знання, що забезпечує категоріальну визначеність галузі.

Концепт охоплює ширше семантичне поле, включаючи емпіричні, ціннісні, символічні та асоціативні компоненти. Наприклад, концепт «публічне адміністрування» включає не лише адміністративно-правову практику, а й дискурс довіри, сервісності, прозорості та участі.

Конструкт виступає як модельне уявлення про правову реальність, сконструйоване з метою її пояснення, типізації або оптимізації. Це, зокрема, стосується таких моделей, як «модель сервісної держави», «модель деліберативного управління» або «інституційна карта адміністративних процедур».

Доктрина як феномен інтегрує всі ці рівні – вона базується на поняттях, оперує концептами, формує конструкти, але водночас постає як метарівне правового знання, який впорядковує, легітимує і орієнтує розвиток галузі.

З цієї позиції доктрину слід тлумачити як динамічну когнітивну систему, яка: а) описує правову реальність на різних рівнях абстракції; б) забезпечує смислове наповнення правового дискурсу; в) формує методологічну базу для реформування галузі; г) адаптує адміністративно-правову реальність до стандартів правової держави.

Це відрізняє доктрину від суто теоретичної конструкції чи сукупності норм і зумовлює її центральну роль у системному самопізнанні галузі адміністративного права.

Системна доктрина адміністративного права передбачає наявність щонайменше трьох взаємопов'язаних рівнів: аксіоматичного, концептуального, інституційно-нормативного.

Аксіоматичний рівень включає основоположні принципи публічного права (верховенство права, публічний інтерес, юридична відповідальність); концептуальний рівень охоплює доктринальні положення щодо предмета, методу, функцій адміністративного права; інституційно-нормативний рівень представлений системою адміністративно-правових інститутів, процедур, категорій та понять.

Ці рівні не є ієрархічними, а формують динамічну мережу, де зміни на одному рівні спричиняють зсуви на інших.

З огляду на її феноменальний характер, доктрина адміністративного права не лише включає згадані рівні, а й існує як самоорганізована система з такими ключовими властивостями, як структурна відкритість, інтероперабельність, метаструктурність, метаструктурність, самооновлення через критику, символічна щільність.

Через свою структурну відкритість доктрина здатна інтегрувати нові змісти, концепції, поняття, які надходять ззовні (наприклад, з європейської адміністративної практики, філософії права, цифрової трансформації публічного управління). Це відкритість до оновлення – ключ до її живучості.

Завдяки структурній відкритості доктрина здатна інтегрувати нові змісти, концепції, поняття, які надходять ззовні (наприклад, з європейської адміністративної практики, філософії права, цифрової трансформації публічного управління). Це відкритість до оновлення – ключ до її живучості.

Від інтероперабельності кожен рівень доктрини здатен взаємодіяти з іншими як у вертикальній (змістовній), так і в горизонтальній (інституційно-функціональній) площині. Наприклад, аксіоми можуть набувати форми концептів, а концепти – перетворюватись на правові інститути.

Через свою метаструктурність доктрина включає не лише сукупність знань, але й правила їх трансформації, легітимації, інтерпретації. Це метарівень, який дозволяє оцінювати й переосмислювати зміст самої галузі.

Через постійне самооновлення через критику система доктрина не є застиглою. Її функціональність базується на постійній критичній рефлексії: щодо концепцій, правових рішень, адміністративних практик. Це дає змогу уникати догматизму та залишатися релевантною.

Від символічної щільності доктрина є носієм колективного символічного порядку, адже вона відображає усталені уявлення про державу, управління, обов'язок, справедливість, владу. Саме тому зміни у доктрині мають потужний нормативний і культурний резонанс.

Через свою структурну відкритість доктрина здатна інтегрувати нові змісти, концепції, поняття, які надходять ззовні (наприклад, з європейської адміністративної практики, філософії права, цифрової трансформації публічного управління). Завдяки цій відкритості до оновлення вона залишається живою.

Від інтероперабельності кожен рівень доктрини здатен взаємодіяти з іншими як у вертикальній (змістовній), так і в горизонтальній (інституційно-функціональній) площині. Наприклад, аксіоми можуть набувати форми концептів, а концепти – перетворюватись на правові інститути.

Через свою метаструктурність доктрина включає не лише сукупність знань, але й правила їх трансформації, легітимації, інтерпретації. Це метарівень, який дозволяє оцінювати й переосмислювати зміст самої галузі [9, с. 5].

Через постійне самооновлення через критику система доктрина не є застиглою. Її функціональність базується на постійній критичній рефлексії: щодо концепцій, правових рішень, адміністративних практик. Це дає змогу уникати догматизму та залишатися релевантною.

Від символічної щільності доктрина є носієм колективного символічного порядку, адже вона відображає усталені уявлення про державу, управління, обов'язок, справедливість, владу. Саме тому зміни у доктрині мають потужний нормативний і культурний резонанс.

У підсумку, доктрина як системний феномен не зводиться до ієрархії або схеми – це мережева структура правових смислів, що постійно формуються, верифікуються і відтворюються в управлінській, нормативній та науковій практиці.

Доктрина адміністративного права як системний феномен виконує низку ключових функцій, кожна з яких відображає її когнітивну, нормативну та регулятивну роль у структурі галузевого знання. Її значущість полягає не лише в здатності описувати адміністративно-правову реальність, а й у формуванні її смислових горизонтів, створенні інтелектуальних орієнтирів для правозастосування, нормотворення та реформування публічного адміністрування. На наш погляд, до провідних функцій доктрини належать: евристична, інтерпретаційна, прогностична, консолідаційна і легітимаційна.

Евристична функція полягає у формуванні нових знань про предмет галузі адміністративного права. Вона передбачає, по-перше, виявлення нових об'єктів правового регулювання (зокрема таких як електронні публічні послуги, алгоритмічне адміністрування, регуляторна аналітика), а по-друге, оновлення категоріального апарату шляхом переосмислення традиційних понять на кшталт «публічна влада», «адміністративна послуга», «службовий статус» тощо. Результатом реалізації цієї функції є генерування теоретичних підстав для змістовної модернізації адміністративного права як галузі. Її методологічна цінність полягає у підтриманні динаміки правового знання, що дозволяє адаптувати доктрину до змін суспільного середовища.

Інтерпретаційна функція пов'язана з формуванням та вдосконаленням категоріального апарату, за допомогою якого здійснюється тлумачення правових норм, інститутів, процедур. Її субфункції включають побудову доктринального (наукового) тлумачення положень адміністративного законодавства, а також адаптацію нормативної бази до нових управлінських реалій. Наслідком

реалізації інтерпретаційної функції є зменшення рівня правової невизначеності у сфері адміністративного регулювання, особливо у випадках правових лакун, колізій або нормативного релятивізму.

Прогностична функція проявляється у здатності доктрини моделювати можливі напрями розвитку публічного управління та його адміністративно-правового супроводу. До її субфункцій належать: прогнозування трансформацій у сфері публічних сервісів, електронного врядування, адміністративної юстиції, етичного контролю, процедурного адміністрування. Результатом є створення теоретичної основи для стратегічного планування законодавчих змін та інституційної модернізації. У ширшому вимірі, ця функція сприяє посиленню здатності публічної адміністрації відповідати на актуальні соціальні виклики.

Консолідаційна функція спрямована на забезпечення змістовної цілісності галузі адміністративного права в умовах множинності підходів та доктринальних шкіл. Вона передбачає уніфікацію правових дефініцій, узгодження підходів до формулювання категорій, а також консолідацію концептуальної бази, на якій формується нормативне та прикладне знання. Результатом функції є збереження структурної єдності та стабільності адміністративного права як галузі, попри фрагментацію її предмета та постійні зовнішні впливи.

Легітимаційна функція виконує роль символічного й раціонального обґрунтування адміністративної діяльності в очах суспільства. З одного боку, вона сприяє обґрунтуванню правомірності дій органів влади, фіксації меж і засад владних повноважень, публічному виправданню адміністративних рішень. З іншого боку, вона забезпечує змістовну трансформацію управлінських дій у правову норму через ідеї, цінності та принципи, які виробляє доктрина. Результатом реалізації цієї функції є підвищення довіри до публічної адміністрації, що має істотне значення в умовах демократичного врядування.

Усі зазначені функції перебувають у тісному взаємозв'язку, формуючи комплексний механізм впливу доктрини на формування, розвиток і легітимацію адміністративного права як галузі публічного регулювання. Саме завдяки цій функціональній багатшаровості доктрина виконує роль не лише пізнавального інструменту, а й активного чинника правової та управлінської трансформації.

Системність доктрини адміністративного права виявляється, зокрема, у її інтегративному потенціалі, що полягає у здатності поєднувати категорії, інститути та принципи інших галузей права в єдиний управлінсько-нормативний простір. Така інтегративність є ключовою характеристикою сучасної правової доктрини, що забезпечує її функціональну гнучкість, методологічну глибину та здатність до

саморозвитку. Вона виявляється на трьох основних рівнях: галузевому, міждисциплінарному та міжнародно-порівняльному.

На галузевому рівні інтегративність доктрини реалізується через взаємодію адміністративного права з іншими профільюючими галузями публічного права. Насамперед, адміністративне право тісно пов'язане з конституційним правом. Це виявляється у спільному конструюванні правового статусу суб'єктів публічної влади, визначенні організаційних засад державної служби, закріпленні гарантій прав і свобод людини й громадянина. Адміністративне право деталізує та конкретизує положення конституційного права шляхом створення процедурних механізмів реалізації цих засад у виконавчій діяльності.

Водночас, органічна взаємодія простежується з фінансовим правом. Через адміністративно-правові механізми здійснюється регулювання бюджетних процедур, державного фінансового контролю, організації та проведення публічних закупівель. Нормативне перетинання в цих сферах зумовлює формування спільних підходів до процедурності, прозорості та підзвітності.

Системна інтеграція також охоплює інформаційне право. Сучасне адміністративне право неможливо уявити без правових інструментів, які забезпечують цифровізацію публічного управління, доступ до публічної інформації, захист персональних даних, прозорість владних рішень. З огляду на поширення електронних адміністративних послуг, ця інтеграція має дедалі більш структурний характер.

Окрім того, важливою є взаємодія адміністративного права з такими спеціальними галузями, як екологічне, земельне, освітнє право. Усі вони потребують детального регуляторного супроводу у вигляді дозволів, ліцензій, контрольних процедур, інспекційного нагляду – тобто адміністративних механізмів, які забезпечують функціональність відповідних сфер. У такий спосіб адміністративне право виступає не ізольованою галуззю, а загальною сервісною матрицею для багатьох інших галузей, вбудовуючи їх у логіку публічного управління.

Отже, горизонтальна інтеграція доктрини адміністративного права із суміжними галузями публічного права засвідчує її відкритість, гнучкість і здатність утримувати складну міжгалузеву структуру у стані концептуальної та нормативної цілісності. Це, своєю чергою, забезпечує її методологічну стійкість у межах сучасного правового дискурсу.

Для повного розуміння інтегративного характеру доктрини адміністративного права доцільно звернутися до порівняльно-правового аналізу систем публічного адміністрування провідних зарубіжних держав. Такий аналіз дає змогу не лише виокремити доктринальні моделі, притаманні тій чи іншій національній традиції, а

й простежити глибину їхнього впливу на практику публічного управління, адміністративну юстицію та правозастосування загалом.

У Німеччині адміністративне право розвивається у рамках доктринальної моделі *Rechtsstaatliche Verwaltung*, що буквально означає «управління на основі права». Ця модель ґрунтується на конституційній концепції правової держави, центральною ознакою якої є принцип пропорційності (*Verhältnismäßigkeit*). Доктрина адміністративного права тісно пов'язана з юриспруденцією Федерального адміністративного суду, що забезпечує її сталий зв'язок із практикою. Підручники з адміністративного права (зокрема *Grundzüge des Verwaltungsrechts*) побудовані за логікою доктринального поділу тем, що ще раз підтверджує інтегровану природу взаємодії між теорією і практикою.

У Франції сформована модель *droit administratif doctrinal*, що традиційно перекладається як «доктринальне адміністративне право». Французька доктрина має яскраво виражений автономний характер і розвивається паралельно з судовою практикою, часто навіть передбачаючи її зміст. Однією з ключових особливостей є визначальна роль *Conseil d'État* (Державної ради Франції) у формуванні нормативно-доктринального простору. Особливу увагу приділено розвитку інституту публічного інтересу (*intérêt général*), який розглядається як осердя легітимації адміністративного втручання. Доктрина активно продукується університетськими школами (зокрема, *Paris 1 Panthéon-Sorbonne*, *Aix-Marseille*), де адміністративне право викладається не лише як дисципліна, а як самостійний філософсько-правовий дискурс.

У США адміністративне право розвивається у межах моделі *Administrative Law & Regulatory Policy*, що відображає тісний зв'язок із конституційною юриспруденцією, зокрема з принципом належної правової процедури (*due process*). Особливістю американської доктрини є її спрямованість на аналіз легітимності діяльності адміністративних агентств, механізмів *rulemaking*, контролю з боку судів (*judicial review*), а також взаємодії між гілками влади. Доктрина орієнтована не на кодифікацію, а на структурний аналіз процесів – із сильним акцентом на легітимацію регуляторних процедур.

У Польщі адміністративне право функціонує в межах моделі *prawo administracyjne*, яка інтегрує як національні правові традиції, так і європейські стандарти доброго врядування (*good governance*). В останні десятиліття в польській доктрині інтенсивно розвиваються концепти «інституційної спроможності» та «пропорційного адміністративного впливу». Особливо активним є використання доктринальних положень у практиці адміністративної юстиції, у розробці процедур контролю за

діяльністю органів публічної влади та в обґрунтуванні етичних засад діяльності державного службовця.

Узагальнюючи порівняльно-правовий огляд, можна констатувати, що сучасна українська доктрина адміністративного права поступово орієнтується на інтеграцію елементів усіх вищезгаданих моделей. Вона переймає німецьку нормативну системність, французьку концептуальну автономію, американську процедурну орієнтацію та польську здатність до адаптації в європейському контексті. Саме така багатоаспектна відкритість і є виявом її системності та зрілості як теоретичної бази для оновленого публічного адміністрування.

Системна доктрина адміністративного права України, в умовах сучасних трансформацій публічної влади та посилення міждисциплінарного і міжнаціонального діалогу, дедалі більше виходить за межі суто локальної традиції. Це зумовлено передусім її орієнтацією на європейські стандарти публічного адміністрування, які інтегрують такі цінності, як верховенство права, повага до прав людини, належне урядування, прозорість і підзвітність влади. Така орієнтація надає українській доктрині відкритого характеру, що сприяє її включенню до загальноєвропейського науково-практичного простору.

Водночас, національна доктрина потребує адаптивності до кількох різних, але взаємодоповнюваних моделей адміністративного права, що склалися у провідних юрисдикціях. Йдеться про американську модель *rule of law*, яка акцентує увагу на процесуальних гарантіях та судовому контролю над адміністративною владою; французьку модель *doctrine-jurisprudence symbiosis*, де теорія і судова практика перебувають у стані постійного обміну; німецьку традицію нормативної ієрархії, що передбачає системність і принципову підпорядкованість усіх управлінських актів праву; польську модель доброго врядування, орієнтовану на інституційну спроможність, етичність і ефективність адміністративної діяльності.

Разом із тим, доктрина адміністративного права України не є механічною сумою зовнішніх впливів. Вона формує власну модель доктринальної інтеграції, засновану на поєднанні ідеї публічного інтересу, балансу між владою і свободою, принципової прозорості, процедурної справедливості та сервісної орієнтації публічної адміністрації. У цьому контексті саме доктрина виступає інтелектуальним осередком, у якому стикаються філософія публічної влади, інституційна практика, правові традиції й перспективні моделі управлінської модернізації.

Таким чином, доктрина адміністративного права як інтегративна система забезпечує не лише функціональну повноту галузі, але й інституційну відкритість до зовнішнього впливу – як у порівняльному

та міжнародному, так і в міжгалузевому контексті. Вона не лише вбирає у себе доктринальні надбання інших правових систем, а й формує власну якісну парадигму публічного адміністрування, спроможну бути конкурентною, адаптивною та ціннісно вмотивованою.

Визнання доктрини адміністративного права як системного феномена зумовлює необхідність тлумачення системності не лише як описової характеристики галузі, а як повноцінного пізнавального інструмента, методологічної парадигми і принципу формування правового знання. Системність у цьому контексті виконує багаторівневу функцію: вона є і основою побудови доктрини, і способом її осмислення, і стратегічним орієнтиром подальшого розвитку адміністративно-правової науки.

Як онтологічна властивість, системність виражає об'єктивну складність адміністративно-правової реальності. Вона охоплює взаємозалежність норм, інститутів і процедур; функціонування норм у межах міжгалузевих зв'язків; а також вплив зовнішніх – економічних, політичних, технологічних – факторів на трансформацію адміністративного права. У такому баченні система адміністративного права постає не як сукупність ізольованих норм, а як структурована ієрархія функціональних блоків, які взаємодіють відповідно до внутрішньої логіки та змінюються залежно від еволюції суспільного контексту.

У епістемологічному сенсі системність виступає як спосіб організації знання, який ґрунтується на таких засадах: по-перше, мережевому типі мислення, що передбачає відмову від лінійного аналізу на користь виявлення множинних і динамічних взаємозв'язків між правовими категоріями; по-друге, принцип емерджентності, що визнає: властивості доктрини як цілого не зводяться до суми властивостей її окремих складових; по-третє, контекстуальності, за якої зміст правових понять залежить від їх положення в загальній структурі доктринального знання; і, по-четверте, рефлексивності, тобто здатності системи до самоспостереження, самокорекції і саморозвитку – зокрема, через академічну науку, правозастосовну практику, адміністративну юстицію. Усі ці елементи формують системне мислення в адміністративному праві, яке орієнтує дослідника на інтегративне, багатоаспектне та контекстуально чутливе тлумачення галузі як відкритого, складного, саморегульованого організму.

У науковому вимірі системність функціонує як стратегічна методологія. Вона виступає орієнтиром при побудові нових концептуальних моделей – таких, як модель «доброго врядування», «сервісної держави», «юрисдикційного плюралізму». Водночас вона забезпечує методологічну можливість синтезу різних рівневих знань:

інституційних, процесуальних, аксіологічних, техніко-правових – в одному дослідницькому підході. Саме системне бачення дозволяє формувати нове покоління адміністративно-правових теорій, що враховують динаміку нормативної матерії, еволюцію правосвідомості та оновлення публічно-владних функцій.

Отже, системність у межах доктрини адміністративного права є не лише методом пізнання, а універсальною формулою структурної єдності знання, яка дає змогу інтегрувати теорію, норму і практику в єдине цілісне доктринальне поле. Вона визначає не лише структуру правового знання, а й його здатність до адаптації, оновлення та інституційного впливу.

Перехід від уніфікованої ідеологеми «державного управління» до багатокомпонентної моделі публічного адміністрування зумовлює не лише трансформацію адміністративної практики, а й фундаментальне оновлення доктрини адміністративного права. У цьому процесі доктрина вже не постає як додатковий, суто теоретичний прошарок над позитивним правом, а як інтелектуальний центр структурування галузі, що визначає її логіку, змістові межі та перспективи розвитку.

Передусім, системна доктрина формує нове бачення предмета адміністративного права як динамічної системи публічно-правових відносин, яка охоплює не лише управління як таке, а й надання публічних послуг, реалізацію адміністративної відповідальності, гарантування судового захисту, інституціоналізацію партнерства з громадянським суспільством, розбудову регуляторної політики. У цьому сенсі вона відмовляється від вузької моделі владного впливу як визначальної характеристики галузі, натомість утверджуючи парадигму взаємодії, сервісності та збалансованого публічного інтересу.

Разом з оновленням предмета, доктрина сприяє переосмисленню ролі суб'єкта публічного права. Фокус сучасної адміністративно-правової думки зміщується з держави як єдиного центру владних повноважень до моделі множинності суб'єктів публічного адміністрування. Це відкриває простір для осмислення таких нових акторів, як незалежні регуляторні органи, спеціалізовані агентства, державно-приватні партнерства, громадські об'єднання, цифрові платформи. Доктрина створює аналітичні та концептуальні передумови для включення цих суб'єктів до правового поля як повноцінних носіїв функцій публічної влади.

Зі зміною конфігурації суб'єктів доктрина задає й нову архітектуру взаємодії між особою та публічною владою. Вертикальна модель підпорядкування, характерна для традиційного адміністрування, поступається місцем контекстуальній взаємодії, що ґрунтується на принципах партнерства, доброчесності, процедурної справедливості,

прозорості та оскаржуваності управлінських рішень. Саме доктрина окреслює концептуальні рамки нових правових форм – таких як адміністративний контракт, публічно-сервісна відповідальність, юридична легітимність адміністративних рішень як результат інклюзивного і прозорого процесу.

Важливим напрямом трансформації доктрини є також її етичне наповнення. У межах європейської правової традиції особливого значення набувають принципи good governance, управлінської етики, публічної підзвітності. Системна доктрина адміністративного права інтегрує ці принципи у власну структуру, надаючи їм змістової визначеності та нормативного обґрунтування. Вона перестає бути лише логіко-юридичною конструкцією й набуває етико-правового виміру, що формує підґрунтя для культури відповідального, легітимного та людиноцентричного адміністрування.

Нарешті, системна доктрина виступає чинником публічно-правової модернізації. У XXI столітті публічне управління стикається з глобальними викликами: цифровізацією, екологічними кризами, деконструкцією бюрократичної раціональності, появою нових соціальних акторів. У цих умовах доктрина, осмислена як складна і відкрита система, здатна забезпечити методологічну основу для перегляду структури адміністративного судочинства, бути джерелом оновлення Кодексу адміністративного процесу України, а також слугувати концептуальною платформою для розбудови інститутів адміністративного нагляду, медіації, партисипативного управління.

Таким чином, доктрина адміністративного права як системний феномен не лише відображає правову реальність, а й активно її творить. Вона стає ключовим засобом формування нової парадигми публічного адміністрування, яка базується на гармонізації норми, цінності, процедури та ефективності. Саме в цій якості доктрина здатна перетворитися на інтелектуальний каркас сучасної демократичної правової держави, спроможної на складні управлінські рішення, водночас чутливої до людини і права.

Висновки. У межах здійсненого дослідження доктрини адміністративного права як системного феномена проведено концептуальне переосмислення її природи, структури, функціонального потенціалу та ролі у формуванні нового покоління публічного права. У результаті аналізу визначено, що доктрина не є простою сукупністю теоретичних положень чи методологічних орієнтирів, а становить собою складну, багаторівневу пізнавально-нормативну систему, яка не лише відображає, а й активно формує правову дійсність галузі адміністративного права.

Системність у цьому контексті постає не як суто описова характеристика чи логіко-концептуальна побудова, а як онтологічна властивість самої доктрини, що реалізується через методологічну парадигму, здатну забезпечити наукове осмислення, структурне впорядкування та стратегічне оновлення адміністративно-правового знання. Вона стає підґрунтям формування змістовних орієнтирів у процесі модернізації державного управління та реформування адміністративного законодавства.

Функціональний аналіз доктрини засвідчив її багатошаровість і взаємозалежність внутрішніх елементів. Зокрема, такі функції, як евристична, інтерпретаційна, прогностична, консолідаційна та легітимаційна, взаємодіють у межах єдиного когнітивного механізму. Це забезпечує здатність доктрини не лише продукувати знання, а й інтегрувати їх у правозастосовну і нормотворчу практику, слугуючи дієвим інструментом глибокої трансформації публічного управління.

Інтегративний характер доктрини виявляється як у її горизонтальних міжгалузевих зв'язках – із конституційним, фінансовим, цивільним, екологічним правом, – так і у її відкритості до зовнішніх порівняльно-правових впливів. Здатність адаптувати та творчо трансформувати елементи зарубіжних моделей (зокрема німецької системності, французької автономії доктрини, американського процедурного підходу та польської європейської інтегрованості) дозволяє українській доктрині стати частиною глобального правового дискурсу.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що системна доктрина адміністративного права перетворюється на концептуальну основу переходу до нової парадигми публічного адміністрування. Ця парадигма орієнтується на пріоритет прав людини, сервісну природу держави, принципи етики, прозорості, партисипації та інституційної адаптивності. У такому вигляді доктрина здатна виступити не лише теоретичною конструкцією, а й інтелектуальним фундаментом демократичної, правової та ефективної публічної влади.

Література

1. Колпаков В. К. Доктрина адміністративного права *ad hoc* феноменологічне праворозуміння. Еволюція адміністративно-правової думки в сучасній Україні. Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2024. – 137 с. С.21-26.

2. Коломоєць Т. О., Колпаков В. К. Доктрина адміністративного права vs постмодерн: від "сервісної" галузі до права юридичних смислів. *Право України*. 2022. № 4. С. 34-51. DOI: 10.33498/loiu-2022-02-034.

3. Tymieniecka A.-T. Introduction: Phenomenology as the inspirational force of our times. Phenomenology World-Wide. Dordrecht: 2002, Analecta Husserliana, vol 80, pp.1-8. P.6. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-007-0473-2_1

4. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. К.: "Альтерпрес", 2002. 176 с. С.11.

5. Doyon, M. Normativity, as a Concept in Phenomenology. Encyclopedia phenomenology of law. Springer Cham: Université de Montréal. 2025. DOI: 10.1007/978-3-030-47253-5_186-1;

6. Ciaccio G., Condello A. A Phenomenology of Thirdness in Law: Preliminary Remarks //Third Parties in Criminal Proceedings: A Comparative Law Study. – Cham : Springer Nature Switzerland, 2025. – С. 391-400.

7. Theodorou P., Alves P., Baka A. (eds). Phenomenology of Law and Normativity. Springer International Publishing AG, 2024. 290 p.

8. Pinto E. O. O. R., Bussinguer E. C. A. Phenomenological Attitude in Jurisdictional Provision: A Bridge between Phenomenology and Law. Beijing Law Review. 2024. Vol.15 No.2. P. 690. DOI: 10.4236/blr.2024.152042

9. Kolpakov V. K. Postmodern locations in administrative law: doctrinal understanding and overcoming. Amparo. No. 2. 2022. 68 p. P. 5-15. DOI:10.26661/2786-5649-2022-2-01

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-497-2-7>

ПРАВОВИЙ СТАТУС СТАРОСТИ ЯК ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Косиця Ольга Олексіївна

доктор юридичних наук,

професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

ПРАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»,

м. Київ, Україна

Староста є однією з форм партисипативної демократії та невід'ємною частиною розвитку сучасної моделі місцевого самоврядування. Децентралізація в Україні триває, і одним із позитивних аспектів її реалізації вважається, серед іншого, запровадження інституту старости. Реалізація реформи місцевого